

Het Syndicalisme in Nederland

Rudolf de Jong

Albert de Jong

De Jong, Albert 1891-1970

A short biography of Albert de Jong, Dutch anarchist veteran.

Albert Andries de Jong was born on 29 April 1891 in Amsterdam. His parents came from the Frisian region in northern Holland. His father was a baker and nightwatchman, and his mother was an enthusiast of the ideas of the anarchist Domela Nieuwenhuis. He started work as a teacher but was dismissed in 1916 when the Amsterdam City Council supported by the Social Democrats, found that he was in a free love relationship. From then until his death he worked as a stenographer. He discovered anarchist ideas thanks to the influence of Domela Nieuwenhuis whom he first met in 1914. He became the propagandist of Nieuwenhuis's journal Vrij Socialist (Free Socialist) and published his autobiography on his death in 1919. During many anti-war meetings held in Holland during World War One, he often spoke alongside Nieuwenhuis.

He organised support for war-resisters with Bart de Ligt. In 1921 he and de Ligt were sentenced on the charge of "a call to revolt", following a mass meeting in support of the war-resister Herman Groenendaal then on hunger strike, where they called for a strike. He and de Ligt, together with Arthur Lehning set up the International Antimilitarist Bureau to coordinate antimilitarist action.

He served for many years on the editorial board of De Syndikalist, the weekly paper of the Dutch syndicalist union the Nederlands Syndicalistisch Vakverbond. and wrote many articles on anarchism and anarcho-syndicalism. He visited Spain in 1937 and wrote a report on collectives there.

Among his writings is Van christen tot anarchist (From Christian to Anarchist), and other works of F. Domela Nieuwenhuis (1910), as well as a biography of Nieuwenhuis, and another biographical pamphlet on the Swiss anarchist Fritz Brupbacher, and other pamphlets like the one on the 1903 railway strike. In 1933 he was responsible for finding shelter for German anarchist militants like Dr. Gerhardt Wartenberg, fleeing Nazi persecution. He liaised with the underground German anarchist resistance, providing support and visiting Nazi Germany in the pre-WW2 period. With the Dutch anarchist and anti-militarist Herman Groenendaal he organised a solidarity action for the Jews in Amsterdam under the Nazi occupation. Groenendaal was imprisoned but De Jong managed to escape and then went underground.

He was married twice, and his second wife, an anarchist like himself, was Jewish. She had to go into hiding during the Second World War. He had two sons, one, Rudolf, named after Rudolf Rocker, and one Arthur, named after Arthur Lehning.

At the outbreak of war in 1939, he had transferred funds and equipment to England which were used to set up an anarcho-syndicalist press service at the end of the war and then the monthly paper Buiten de Perken from 1961-1964. In his latter years he was aided by his son Rudolf, who continued the work of his father and was the author of a book on Spain and articles on the anarchist movement in Holland.

He died at Heemstede on 27th July 1970, remaining an anarchist until the end.

NICK HEATH

het syndikalisme in nederland

Het oude NAS (Nationaal Arbeids Secretariaat) kende de zogenaamde "ongeacht" clause. D.w.z. alle arbeiders konden lid worden van de organisatie, "ongeacht" hun godsdienstige of politieke gezindheid. In feite was het NAS antiparlementair. In het begin van de jaren twintig ontstonden twee strijdvrage: bolsjewisme of syndikalisme; parlementarisme of anti-parlementarisme. Deze twee strijdvrage dekten elkaar niet. H. Kolthek - die vóór en in de eerste wereldoorlog de organisator van het NAS was geweest - richtte in die dagen gesteund door B. Lansink jr. zijn Socialistische Partij (SP) op. Eén van zijn argumenten hierbij was dat, nu het algemeen stemrecht met stemplicht was ingevoerd, en de arbeiders moesten stemmen, de syndikalistische arbeiders beter op deze SP dan op de communisten konden stemmen. Wat mijn vader betreft, in 1928 zei hij op het congres van de IAA: "Pour ma part, j'ai félicité, à l'occasion de cette naissance (van de SP), pas le syndicalisme, non pas Kolthek et Lansink, mais bien.... le leader (D. Wijnkoop) des bolchevistes en

In "Mededelingenblad, orgaan van de Nederlandse vereniging tot beoefening van de sociale geschiedenis" van oktober 1971 schreef Rudolf de Jong over zijn vader Albert de Jong. De bladzijden 34-47 van dit artikel drukken wij -enigszins bekort - af.

Hollande".

In 1923 trad het NAS toe tot de Profintern van Moskou en een scheuring was het gevolg. 8.000 leden traden uit en vormden het Nederlandsch Syndicalistisch Vakverbond NSV (opgericht: 24 juni 1923). De kwestie bolsjewisme of syndikalisme was daarmee opgelost. Hoewel het NSV zich direct aansloot bij de IAA in Berlijn bleef de tweede vraag - antiparlementarisme, ja of nee - ook in het NSV voortbestaan. B. Lansink jr. was lid van de provinciale staten en gesalarieerde van het NSV. Het NSV was in feite een voortzetting van het oude NAS, inclusief de ongeacht-clausule. De federatie van Overheidspersoneel (vooral gemeentewerklieden van Amsterdam) trad om die reden niet toe tot het NSV. Op 17 november 1926 werd een Gemengd syndicalistische Vereniging opgericht die zich aansloot bij het NSV.

Arthur Lehning en mijn vader Albert de Jong, speelden vanaf de oprichting een rol in deze GSV. Mijn vader zat voor de GSV in het NSV-bestuur toen de vraag rond de ongeacht-clausule tot een diepe crisis leidde. Aanleiding was een streven tot fusie met het NAS.

Het NAS was onder invloed van Sneevliet met Moskou meegegaan en maakte zich, toen Sneevliet Trotskist werd, met hem in 1927 weer los van Moskou. Dit betekende echter geen terugkeer naar het oude NAS-syndikalisme.

De besturen van het NAS en het NSV traden - in eerste instantie buiten de leden om - echter in onderhandeling om de eenheid te herstellen. Er kwam een eenheidsformule uit de bus van algemeen socialistische strekking, die echter geenszins syndicalistisch was, en allerm minst anti-parlementair.

Als de eenheid hersteld was zou de organisatie gedurende twee jaar buiten elke internationale blijven. In feite betekenden de eenheidsvoorstellen een opgaan van het NSV in het NAS. In het NSV was vooral Lansink jr. een voorstander van fusie. In

De Syndicalist verschenen een aantal ingezonden stukken tegen de fusie. Tot de tegenstanders behoorden August Rosseau, L. Spanjer, Arthur Lehning en mijn vader. De discussie ging hierbij niet alleen over de fusie maar over het karakter en de gezondheid van de organisatie. De tegenstanders van een fusie waren niet alleen tegen het NAS, maar evenzeer tegen de bestaande NSV-praktijk onder Lansink jr. Het standpunt van mijn vader was: laat degenen die met het NAS willen samengaan uit het NSV treden en naar het NAS gaan en laten de principiële anarcho-syndicalisten in het NSV blijven, maar dan een NSV dat principieel antiparlementair is. Hiertegenover plaatst Lansink jr. een "praktisch" standpunt, men moet zich verenigen om meer te kunnen bereiken.

Het is waarschijnlijk niet te veel gezegd indien men stelt dat Lansinks persoonlijke belangen als gesalarieerde hierbij van grote invloed waren. Intern was het NSV verre van gezond. Het ledental was tot 4200 gedaald. De organisatie had echter 14 gesalarieerden, hetgeen f 26.000 per jaar kostte. Op het congres van 18 en 19 februari 1928 dat over de fusie beraadslaagde waren geen behoorlijke financiële verslagen over de afgelopen periode. Een voorstel van mijn vader die uit het bestuur trad het bestuursbeleid af te keuren werd verworpen. De fusie met het NAS werd aanvaard met 31 tegen 30 stemmen. Een referendum bevestigde dit met 1018 tegen 956 stemmen. Het NSV-bestuur dat vóór deze uitslag een enkelvoudige meerderheid voldoende had geacht, dacht er na het referendum anders over en besloot de fusie niet te laten doorgaan. Grote verwarring was het gevolg. Enkele federaties (o.a. tabak met 1000 leden) sloten zich bij het NAS aan, anderen maakten zich zelfstandig. Het ledenral daalde tot 2000.

Direct na het congres publiceerde de GSV, een "Open brief aan de Arbeiders van het N.S.V. en aan allen die in Nederland prijs stellen op een waarlijk

révolutionnaire en onafhankelijke vakbeweging." Het resultaat is dat het NSV niet fuseert maar gesplitst wordt. Op initiatief van de Nederl. Syndic. Federatie van Overheidspersoneel wordt met het GSV e.a. een nieuwe vakcentrale opgericht: het syndicalistisch Verbond van Bedrijfsorganisaties. Het orgaan van dit verbond is De Arbeid Vrij onder redactie van Albert de Jong en Arthur Müller Lehning. Op het congres van de IAA, 26-30 mei 1928 (Pinksteren) te Luik komt de Hollandse kwestie uitvoerig ter sprake. Het nieuwe Synd. Verbond v. Bedrijfsorganisatie heeft om toetreding tot de IAA verzocht. Statutair is dat alleen mogelijk als de bestaande sectie in Nederland (NSV) hiermee akkoord gaat. B. Lansink jr. (NSV), Albert de Jong, Arthur Müller Lehning (S.V. Bedr.Org.) en C.J. Priem (Synd. fed. v. Overheidsp.) zijn aanwezig. Er wordt tenslotte, na lange discussies, een resolutie (Huart) aangenomen door het congres waarbij het Syndicalistische Verbond v. Bedrijfsorganisaties "provisoirisch en bij wijze van uitzondering" wordt toegelaten tot de IAA. Hieraan is de voorwaarde verbonden dat de eenheid voor 1 januari bereikt moet zijn. Op 8 en 9 september 1928 heeft een eenheidscongres NSV en S.V.v.Bedr.Org. plaats onder leiding van Augustin Souchy als vertegenwoordiger van de IAA, waar tot eenheid wordt besloten. De ongeacht clause verdwijnt, Lansink jr. echter niet. Een referendum bekrachtigt aan de kant van het NSV het congresbesluit maar daarmee is de eenheid nog niet bereikt. De persoon van Lansink jr. blijft het struikelblok. Pas als deze - 20 januari 1929 - uit het NSV verdwijnt - hij stapt spoedig als gesalarieerde bij het NAS - en August Rosseau zijn plaats als secretaris en redacteur van De Syndicalist inneemt komt de hereniging tot stand. In een oproep die dezelfde aanhef heeft als de Open Brief van maart 1928 reept het GSV alle syndicalisten op zich aan te sluiten bij het NSV.

Na het herstel van de eenheid had het NSV ongeveer

2900 leden. Spoedig 3000. De belangrijkste federaties van het NSV zijn bouw, metaal, overheidspersoneel, textiel. Met de eenheid en de duidelijkheid won de organisatie aan innerlijke kracht. Het congres van 1930 - waar Rudolf Rocker de rede Syndicalisten houdt stand uitsprak - werd in grote eensgezindheid gehouden. Mijn vader is sinds de eenheid actief NSV-er gebleven. Het congres van 1932 benoemde hem tot redacteur van het weekblad, als opvolger van August Rosseau. Vanaf 7 februari 1936 was hij secretaris van het NSV.

Syndikalisme en crisis

Het syndikalisme van mijn vader en van het NSV - en tevens de houding t.a.v. de economische depressie van de jaren dertig - komen tot uiting in zijn brochure Het rapport-Welter van socialistisch standpunt beschouwd.

De commissie Welter beziet de crisis vanuit het standpunt van de bezitters, vanuit het geldstandpunt. Daartegenover plaatst de schrijver het standpunt van de arbeiders, van de behoeften van de mens. "Haar doel is rijkdom voor enkelen, het onze welvaart voor allen". Deze begrippen worden in navolging van Frans Oppenheimer - gedefinieerd: "Rijkdom is de beschikking over mensen, welvaart is de beschikking over goederen".

Omdat de ondernemers naar rijkdom kijken en niet naar welvaart is het resultaat: "Bijna geheel het raderwerk staat stil, omdat de machtige bourgeoisie het wil".

"Het is typerend voor de nederlandse arbeidersbeweging en het getuigt van haar zwakte, dat zij verzuimt tegenover het rapport-Welter een waarlijk socialistisch standpunt in te nemen, maar zich in haar vrijwel algemeene critiek zoo goed als uitsluitend blijft bewegen binnen het raam van het kapitalistische geld - en staatsysteem, daarbij

de noodzakelijkheid van bezuiniging in beginsel aanvaardt en haar strijd beperkt tot de wijze, waarop bezuinigd zal worden.

"De keuze, waarvoor wij staan, is niet democratisch kapitalisme of socialisme, waarbij men het laatste nog wel wat kan uitstellen om het eerste te behouden, de keuze van het oogenblik is socialisme of fascisme. Wanneer het kapitalisme niet door het socialisme vernietigd wordt, dan zal het de economische vormen aannemen, en daarmee ook de politieke vormen dicteeren, die voor zijn voortbestaan noodzakelijk zijn en deze weten door te voeren en te handhaven, eenvoudig omdat het nog over de macht beschikt.

"Tegen het fascisme kan men slechts strijden met de economische wapenen van den Arbeid; overwinnen zal men het slechts, wanneer deze economische strijd rechtstreeks is gericht op de doorvoering van het socialisme. Bij de verwezenlijking van het socialisme gaat het er om, dat de arbeiders de bedrijven ontrukken aan de macht der bezittende klasse en ze zelf gaan beheeren.

"Het doel van het socialisme kan nooit zijn, alle nedrijven in handen te brengen van den staat, die dan de groote oppermachtige werkgever zou worden, bij wien alle arbeiders dan opnieuw in loondienst zouden komen. Op die wijze vervangt men het kapitalisme niet door het socialisme, maar zet men het om in een tyrannieke staatskapitalisme. Daarmede worden uitbuiting en onderdrukking niet opgeheven, maar uit de handen der bezittende klasse gelegd in die van bevoorrechte staatsambtenaren en regoerders, zooals in Rusland overduidelijk is gebleken. Het socialisme is geen zaak van den staat, maar van de arbeiders.

"De staat is niet de geëigende organisatie om het socialisme te verwezenlijken en kan de daartoe vereischte organen niet scheppen. Die organen moeten door de arbeidersklasse zelf in leven worden geroepen. Pas in de revolutie zelf kunnen deze orga-

nen tot volledige ontwikkeling komen. Ten behoeve der socialistische productie zal de arbeidersklasse zich volgens de bedrijven moeten organiseren in bedrijfsraden, die alle arbeiders in het bedrijf moeten omvatten."

De Syndicalist

Van 1 januari 1933 tot 20 april 1940 is mijn vader redacteur van het weekblad De Syndicalist geweest. Aangezien het NSV vooral propaganda maakte voor de idee, ook al werden concrete acties steeds naar vermogen gesteund, is De Syndicalist voor de organisatie van grote betekenis geweest. Ik beschouw De Syndicalist als de meest karakteristieke krant van mijn vader. Technisch perfect verzorgd (door de drukker Timmer en diens zoons), zeer modern van opmaak en typografie, koppen over de hele pagina en toch rustig. De kop "De Syndicalist" werd door Cesar Domela getekend.

Arthur Lehning heeft in zijn rede op Westerveld terecht op de betekenis van de ondertitel van De Syndicalist gewezen: "Weekblad van het Nederlandsch Syndicalistisch Vakverbond, aangesloten bij de Internationale Arbeiders Associatie".

De Syndicalist bracht veel artikelenseries (o.a. brochures van Kropotkin, Clara Meyer Wichman) en lange beschouwingen van B. Reyndorp, Alexander Shapiro en vele anderen. Daarnaast korte, pittige stukken en informaties. De hoofdartikelen zijn vaak zeer informatief. Men vindt veel gegevens over acties, o.a. in de werkverschaffing (b.v. over die in Deventer in 1937) en vervolgingen. De strijd tegen rechtse en linkse reactie neemt een grote plaats in in De Syndicalist. Het NSV zelf werd in de crisisjaren ernstig getroffen door de Nederlandse reactie. Allerlei manifestaties werden verboden. De Federatie van Overheids personeel werd vernietigd door het verbod

voor ambtenaren om lid te zijn van revolutionaire organisaties. Jos. van Waaij, een van de belangrijkste mensen van deze Federatie en een goed journalist werd ontslagen. Ook August Rosseau, Belg maar sedert 1914 in Nederland, voorzitter van het NSV, werd het lidmaatschap van het NSV verboden. Hij ging naar België terug. Felle protesten en meetings waren het gevolg.

Maurits Dekker zei op een protestmeeting inzake Rosseau onder meer: "Het is daarom een noodlottige fout van degenen, die het fascisme bestrijden willen, dat zij zich bij deze strijd alléén richten tegen die regeringen, organisaties en bewegingen wier fascistisch karakter duidelijk aan de dag treedt en dat zij daarbij vergeten, dat er andere vormen van fascisme bestaan (...). Het is deze schijn democratie met zijn eis tot steeds grotere aanpassing, dat ons, ongemerkt, voortdurend dichterbij het absolute fascisme brengt (....). Vrienden, wij gaan het moeras van slavernij en barbarisme in, wij zinken niet snel, maar regelmatig." Deze woorden van Maurits Dekker - later vaak door mijn vader aangehaald - getuigen van precies dezelfde geest als waarin De Syndicalist geredigeerd werd.

Als alternatief voor het fascisme en het aanpassingsproces wordt steeds de bedrijfsorganisatie met raden, de economische actie genoemd, en wordt het failliet gesteld van de politieke arbeidersbeweging en de verpolitiekte vakverenigingen geweest. Er zit een verwondering en teleurstelling in deze artikelen, dat de arbeiders dit zo weinig beseffen en passief bij deze failliete organisaties blijven hangen.

Het nazi-tijdperk bracht ook het probleem mee van geestverwanten die uit Duitsland gevlucht waren, weer uitgeleverd dreigden te worden en geholpen moesten worden. Verschillende konden zich tenslotte in Zweden vestigen. Eén - G. Doster - was een tijd in hongerstaking in een Nederlandse cel. In het Fonds International de Solidarité - FIS -

werkten de Nederlandse libertaire organisaties voor dit doel samen. Al is "samenwerking" hier misschien een te groot woord; in het FIS werd eindeloos geruzied. Een heel bijzondere actie voerde De Syndicalist voor Zensl Mühsam, de weduwe van de door de nazi's vermoorde anarchist-dichter Erich Mühsam. In 1934 was zij naar Moskou uitgeweken en 'verdween' er in de tijd van de grote processen. Week in, week uit, plaatste De Syndicalist in 1936 en 1937 haar foto met de vraag "Waar is Zensl Mühsam?" Ik geloof niet dat het overdreven is om te stellen dat Zensl Mühsam dankzij deze campagne van De Syndicalist gered werd. "Aan jou en de vrienden hartelijk dank voor jullie kameradentrouw", schreef Zensl Mühsam eind 1937 aan mijn vader. Voor de actie - waaraan ook H. Roland Holst deelnam - had men de namen gekregen van schrijvers en kunstenaars, zoals Menno ter Braak, E. du Perron, John Räderker, Charley Toorop, Jan Greshof. De oplage van De Syndicalist was i.h.a. het dubbele van het ledenaantal. Naast deze colportage staan in de NSV-verslagen over de periode 1 jan. 1936 - 1 september 1938 de volgende totale oplagen vermeld: brochures 30.500; extra en 1-cent nrs. De Syndicalist 45.800; manifesten 304.200. Dit alles kon niet voorkomen, dat het ledenaantal in ongeveer dezelfde periode daalde van 1932 tot 1523. Ongeveer de helft van hen was werkloos. De Spaanse anarcho-syndicalistische beweging, de CNT, is de enige grote volksbeweging geweest onder de secties van de IAA. Hierdoor, door de vervolgingen, de strijdvaardigheid, de opofferingsgezindheid en het heroïsme van Spaanse syndicalistische arbeiders heeft Spanje altijd een zeer bijzondere plaats ingenomen bij syndicalisten en anarchisten. In alle periodieken die mijn vader geredigeerd heeft wordt grote aandacht aan Spanje en Spaanse kwestie besteed. In het bijzonder geldt dit voor De Syndicalist die onder zijn redactie

verschoen in de tijd van de tweede Spaanse republiek en de burgeroorlog.

In het secretariaatsverslag 1936-1938 van het NSV schreef mijn vader:

"De op 19 juli 1936 uitgebroken Sociale revolutie in Spanje is ongetwijfeld de belangrijkste gebeurtenis sedert vele jaren, en in de ganse historie van het anarcho-syndicalisme de allerbelangrijkste! De Syndicalist is ook nu nog een uitstekende en zeer informatieve bron over de sociale revolutie tijdens de burgeroorlog en de problematiek hier omheen. Meevochten in Spanje is nooit gepropageerd. De Spaanse CNT was daar niet voor. Zij had voldoende mensen en er meer belang bij dat de buitenlandse geestverwanten in eigen land bekendheid gaven aan de revolutie en aan het werk van de CNT. Samen met o.a. het NAS en de RSAP organiseerde het NSV een steunfonds "Rood Spanje", nadat het NVV samenwerking op bredere basis had afgewezen. Later verzamelde het NSV zelfstandig in.

De Spaanse burgeroorlog leidde in Nederland tot nieuwe discussies over het thema geweld en revolutie in de libertaire beweging en tot een uiteengaan van syndicalisten en IAMV-ers.

Op vrijwel alle congressen van de IAA in de jaren dertig had mijn vader zijn standpunt - zoals dat in de discussie met Huart was neergelagd - gepropageerd: economische acties. In de IAA stond Nederland hierin, tot teleurstelling van mijn vader, volstrekt alleen.

De Spanjaarden en A. Schapiro achtten geweld bij de verdediging van de revolutie in de praktijk onvermijdelijk. Misschien is het geen je wilt in Nederland mogelijk, maar elders bijvoorbeeld in Spanje, is het dat niet, werd hem voorgehouden.

Het maakte grote indruk op mijn vader, en hij vermeldt het in artikelen in die tijd, dat het CNT-bolwerk Zaragoza - waar de arbeiders bij het uitbreken van de burgeroorlog alléén de economische wapens voerden, op de wijze die mijn vader had gepropageerd (economische werkstaking) - direct aan het fascisme verloren ging terwijl in Barcelona en andere plaatsen het fascisme met succes, maar met wapengeweld, werd neergeslagen.

Zijn standpunt - waarbij hij het geweld dat door de anarcho-syndicalisten in de burgeroorlog gebruikt aanvaardde, en er overigens op wees dat de Spaanse geestverwanten militarisme bleven verwerpen - werd echter voor alles bepaald door de solidariteit met de Spaanse kameraden, die een strijd op leven en dood hadden te voeren, voor een libertaire sociale revolutie en tegen het fascisme.

Overigens zijn mijn vader en De Syndicalist nooit kritiekloos tegenover de Spaanse beweging geweest; op de gevaren van de contra-revolutie binnen het republikeinse Spanje en het gevangenhouden van revolutionaire anti-fascisten in de republiek werden de lezers uitvoerig geïnformeerd. Op het plenum van de IAA, juni 1937, en het congres van 1938 stolt het NSV zich nadrukkelijk op het standpunt dat de secties van de IAA het recht hebben om op de gedragslijn van de Spaanse beweging kritiek uit te oefenen en verzet het zich tegen de opvatting dat de Spaanse CNT een bijzondere en numeriek sterkere positie binnen de IAA zou krijgen.

Op het tiende congres van het NSV, april 1940, legde mijn vader zijn functies als redacteur en secretaris van het NSV neer. In zijn afscheidswoord in De Syndicalist schreef hij "een beweging mag niet te veel gaan drijven op één persoon; er waren bovendien persoonlijke redenen."

Mijn vader hoeft de oorlog en de bezetting zien aankomen en overweegt tijdig uit te wijken. Hij hoeft dat niet gedaan, omdat hij het als een vlucht beschouwde tegenover de beweging. Het geld van het NSV hoeft hij tijdig naar de V.S. overgemaakt.

Uit: DE AS nr.1 van 1972

Asb-amsterdam@riseup.net